Değerler Eğitimi Dergisi
Cilt 11, No. 26, 323-337, Aralık 2013
© Değerler Eğitimi Merkezi

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Değerlerini Yordayan İki Önemli Değişken: Siber Zorbalık Eğilimleri ve Okul Kültürü Arasındaki İlişki

Erkan YAMAN*

Danyal KARAKÜLAH**

Bülent DİLMAÇ***

Özet- Bu araştırmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık eğilimleri ve okul kültürü arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık eğilimlerini belirlemek için Sakarya ilinde alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki okullardan seçilmiş 400 öğrenci üzerinden yürütülmüştür. Araştırma verileri, "Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği" ve "Okul Kültürü Algısı Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, siber zorbalık ile okul kültürünün alt boyutu olan katı kurallara bağlılık arasında pozitif düzeyde ilişki olduğu; kız ve erkek öğrenciler arasında siber zorbalık açısından anlamlı bir farklılık olduğu; haftalık internet kullanım sıklığının siber mağduriyeti yordamadığı fakat haftalık internet kullanım sıklığı yüksek olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yaptıkları; cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyin siber zorba ve siber mağduriyeti yordamadığı bulgulanmıştır.

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
E-posta: eyaman@sakarya.edu.tr
** Öğr.,Mustafa Asım İlköğretim Okulu/Sakarya
*** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
E-posta: bulentdilmac@gmail.com

Siber zorbalığın önlenmesi için yapılan çalışmaların pozitif okul kültürü oluşturmaya odaklanması gerektiği öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler- Değerler, Siber zorbalık, Okul kültürü, Öğrenci

Giriş

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilişim ve iletişim teknolojileri ergenlerin yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir. Yapılan araştırmalar (Patchin ve Hinduja, 2006; Slonja ve Smith, 2008) ergenlerin cep telefonunu, bilgisayarları, interneti, cep bilgisayarlarını içeren bilişim ve iletişim teknolojilerini yoğun biçimde kullandığını göstermektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalar (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2008) da benzer biçimde bilişim ve iletişim teknolojilerinin ergenler tarafından yoğun biçimde kullandığını ortaya koymaktadır.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin ergenler arasında yoğun olarak kullanılmasının ergenlere birçok faydasının olduğu bilinmektedir. Ergenler, bilişim ve iletişim teknolojilerini sosyalleşme, iletişim ve bilgiye ulaşma amacıyla kullanmaktadır. Yaman, Eroğlu ve Peker (2011) ergenlerin artık arkadaşlıklarını yoğun olarak bilişim ve iletişim teknolojileri aracılığıyla kurduğunu ve sürdürdüğünü ifade etmektedir.

Siber zorbalık kavramı ilk kez Kanadalı eğitimci Belsey tarafından 2000'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Lacey, (2007) siber zorbalığı sosyal saldırganlığın elektronik iletişim araçlarıyla yapılması olarak nitelendirmektedir. Willard (2005) ise siber zorbalığı dijital teknolojinin diğer bireylere rahatsız edici mesajlar göndermek ve sosyal saldırganlık yapmak amacıyla kullanılması olarak tanımlamaktadır.

Munro (2002)'ya göre, bilişim ve iletişim teknolojileri; bireylerin kimliğini saklamasına, kendilerini iletişim kurdukları kişilerin yüz ifadelerinden soyutlayabilmesine, düşüncelerini anında sansürsüz olarak karşı tarafa bildirmesine ve kişisel davranış biçimlerini abartılı olarak ifade etmelerine imkân vermekte böylelikle siber zorbalığa zemin hazırlamaktadır.

Smith, Mahdavi, Carvalho ve Tippett (2006) siber zorbalığın SMS yoluyla, cep telefonu kamerası aracılığıyla video ve resim çekilerek, cep telefonuyla diğer bireyleri rahatsız ederek, sohbet odalarında, e-posta yoluyla, anlık mesajlaşma sırasında ve web kameraları aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir.

Willard (2004), siber zorbalık türlerini şu şekilde sıralamaktadır: Çevrimiçi kavga etme (Flaming-bireyi aşağılayıcı, kaba bir mesajı doğrudan kendisine veya çevrimiçi gruplara gönderme), *zarar verme* (harassment-bireye sürekli olarak saldırganca mesajlar gönderme), *iftira* (denigration-bireyin saygınlığına zarar vermek için hakkında söylentiler çıkarma), *başka bir kimliğe bürünme* (impersonation-bireyi sıkıntıya sokacak, onu kötü gösterecek mesajları diğerlerine o birey adına gönderme), *başkasının bilgilerini internet ortamında izinsiz kullanma* (outing/trickery-bireyin utanmasına yol açacak kişisel sırlarını sanal ortamda paylaşma, fotoğraflarını ve videolarını başkalarına gönderme veya bireyi kişisel bilgilerini paylaşması konusunda kışkırtma), *siber taciz* (cyberstalking-mesaj kutuları, sohbet odaları gibi herkesin girebileceği alanları kullanarak bireyi tehdit veya taciz etme) ve *dışlama* (exclusion-bireyin sanal ortamdan kasıtlı olarak dışlanması).

Araştırmacıların üzerinde durduğu bir başka nokta siber zorbalığın geleneksel zorbalıkla ilişkisidir. Bazı araştırmacılar (Li, 2007; Syts, 2004) siber zorbalığın geleneksel zorbalığın bir uzantısı olduğunu savunurken, diğer bir grup (Strom ve Strom, 2005) siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan farklı bir yapı olduğunu öne sürmüştür. Patchin ve Hinduja'ya (2006) göre geleneksel zorbalıkta güç dengesizliği fiziksel bakımdan üstün olmayı içerirken, siber zorbalıkta güç dengesizliği denilince teknolojik becerilerin fazla olması anlaşılmalıdır. Strom ve Strom (2005), siber zorbalıkta mağdurun her an ve her yerde zorbalığa uğrama tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu ifade etmektedir. Buna karşın geleneksel zorbalıkta mağdur, ortamdan ayrıldığında zorbalığın hedefi olmaktan kurtulabilmektedir. Bauman (2007) siber zorbalıkta zarar verici mesajların ve görüntülerin çok kısa sürede birçok kişiye ulaştırılabilmesinin siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan daha tehlikeli hale getirdiğini ifade etmektedir. Son olarak Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalıkta kimliğini gizleme olanağının bulunmasının mağduru rahatsız etmeyi, korkutmayı ve mağdurun kendisini çaresiz hissetmesini sağlayan siber zorbanın amacına kolaylıkla ulaşmasına, sosyal normlara uymama konusunda kendisini özgür hissetmesine ve saldırganca davranışları istediği şekilde sergilemesine yol açtığını ifade etmektedir.

Araştırmalar siber zorbalığın öğrencilerin okul yaşamı üzerinde olumsuz etkileri bulunduğunu göstermektedir. Nitekim siber mağdurların notlarının birdenbire düştüğü (Beran ve Li, 2007) ve okulu güvenilir bir yer olarak algılamadıkları (Varjas, Henrich ve Meyers, 2009) ortaya konmuştur. Siber mağdurların notlarının birdenbire düşmesinin derslere yoğunlaşamamalarından ve kendilerini çaresiz ve dışlanmış hissetmelerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006). Siber zorbalığın okul yaşamına etkileriyle ilgili en güçlü bulguyu Ybarra, Diener-West ve Leaf (2007) tarafından yapılan araştırma sunmaktadır. Bu araştırmacılar yoğun biçimde siber zorbalığa maruz kalmanın okuldan kaçma, okulu bırakma, okula silah getirme ve tutuklanmayla ilişkili olduğunu bulmuştur.

Araştırmanın diğer kavramı okul kültürüdür. Okul kültürü, okulun çok uzun bir süre zarfında oluşturduğu değerler, normlar, inançlar ve gelenekleri içermektedir. Heckman 'a (1993) göre okul kültürü, yönetici, öğretmen ve öğrencilerin birlikte paylaştıkları ve onların faaliyetlerini yönlendiren inançlardır. Çelik'e (2000) göre, güçlü okul kültürü, yönetici ve öğretmenlerin ortak değer, norm ve inançlar etrafında birleşmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Okullarda bilişim ve iletişim teknolojilerinin kullanımını etkileyen en önemli değişkenlerden birisi de kuşkusuz okul kültürüdür. Bu bağlamda okul kültürünün, öğrencilerin bilişim ve iletişim teknolojilerini yanlış biçimde kullanmalarını içeren siber zorbalıkla ilişkisinin incelenmesi, siber zorbalığın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Nitekim Çayırdağ (2006), okul kültürünün öğrenci davranışlarına etkisinin anlaşılmasının, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerinin anlaşılması ve çözüme ulaştırılması bakımından önemli olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla okulda siber zorbalığı minimize etmenin önemli yollarından birisinin pozitif bir okul kültürü oluşturmak olduğu söylenebilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin siber zorbalık eğilimleri ve okul kültürü arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, konu ve amaçlara uygunluğu nedeniyle betimsel tarama modelinde yapılmıştır (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Sakarya ilinde ilköğretim ikinci kademe okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu evrenden tabakalı örnekleme yoluyla örneklem alınmıştır. Olasılığa dayalı örnekleme biçimlerinden olan tabakalı örneklemede evren, tek ya da birkaç ölçüte göre alt gruplara ayrılır, sonra her tabakadan basit bir yansız örneklem alınır. Bu yöntemde evren, benzer alt tabakalara ayrıldığından alt evrenlere ait varyansların daha küçük olmasına, dolayısıyla daha küçük örneklemlerle daha temsilî istatistiklere ulaşılabilir (Balcı, 2010). Araştırmada, alt, orta ve üst düzey sosyoekonomik okullardan eşit oranda seçilmiş 400 öğrenci örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, Çetin, Yaman ve Peker (2011) tarafından geliştirilen "Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ)" ve Çayırdağ (2006) tarafından geliştirilen "Okul Kültürü Algısı Ölçeği (OKAÖ)" kullanılarak toplanmıştır. SMZÖ; siber sahtecilik (SS), siber dilsel zorbalık (SZ) ve kimliğini gizleme (KG) boyutlarından birisi siber mağdur ve diğeri siber zorbalık olmak üzere ve her biri 22 soru içeren paralel iki formdan oluşmaktadır. Katılımcılar siber mağdur olma durumlarını "Bana Yapıldı" kısmında yer alan "Daima (5)"dan "Asla (1)"ya uzanan beşli likert tipi bir derecelendirmeyi kullanarak yapmaktadır. Siber zorbalık içeren davranışlara katılma derecelerini ise yine aynı biçimde "Ben Yaptım" kısmında yer alan ve "Daima (5)"dan "Asla (1)"ya uzanan beşli likert tipi derecelendirmeyi kullanarak yanıtlamaktadır. İç tutarlık güvenirlik katsayısı siber mağdur olma formu için .89 olarak bulunmuştur. Ayrıca iç tutarlık katsayıları siber mağdur olma formunun siber sahtecilik alt boyutu için .86, siber dilsel zorbalık alt boyutu için .80 ve kimliğini gizleme alt boyutu için .68 olarak belirlenmiştir. Siber zorbalık formunun iç tutarlık katsayısı. 89 bulunmuştur. Siber zorbalık formunun iç tutarlılık katsayıları ise siber dilsel zorbalık alt boyutu için .83, siber dilsel zorbalık alt boyutu için .81 ve kimliğini gizleme alt boyutu için de .69 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği siber mağdur formu için .85, siber zorbalık formu için ise .90 olarak bulunmuştur. Siber mağdur formunun alt boyutları açısından test-tekrar test güvenirlik katsayıları siber sahtecilik için .87, siber dilsel zorbalık için .80 ve kimliğini gizleme için .69 olarak bulunmuştur. Siber zorbalık formunun alt boyutları açısından test-tekrar test güvenirlik katsayıları incelendiğinde siber sahtecilik için .86, siber dilsel zorbalık için .73 ve kimliğini gizleme için .72 olarak bulunmuştur.

Ayrıca yapılan doğrulayıcı faktör analizinde elde modelin uyum indeksleri incelenmiştir. Siber mağdur formundan uyum indeksi değerleri RMSEA=.058, NFI=.94, CFI=.96, IFI=.94, RFI=.93, GFI=.90 ve NNFI=.96 olarak, siber zorba formunun ise uyum indeksleri RMSEA=.056, NFI=.95, CFI=.97, IFI=.95, RFI=.94, GFI=.91 ve NNFI=.97 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin siber mağdur formundan yüksek puan alma siber mağdur durumunun, siber zorbalık formundan yüksek puan alma ise siber zorbalık yapma durumunun yüksekliğine işaret etmektedir (Çetin, Yaman ve Peker, 2011).

Okul Kültürü Algısı Ölçeği (OKAÖ) ise başarı, katı kurallara bağlılık ve gelişim alt boyutlarından oluşan 14 maddelik 5 likert tipi bir ölçektir. Katılımcıları maddelere katılma derecelerini "Kesinlikle katılıyorum"dan "Kesinlikle katılmıyorum"a uzanan beşli likert tipi bir derecelendirmeyi kullanarak yapmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ölçeğin bütünü için .69, gelişim alt boyutu için .78, başarı alt boyutu için .58 ve katı kurallara bağlılık alt boyutu için .54 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği ise ölçeğin bütünü için .77, gelişim alt boyutu için .86, başarı alt boyutu için .83 ve kurallara bağlılık alt boyutu için .80 olarak bulunmuştur. OKAÖ, alt boyutları dikkate alınarak değerlendirilmekte, toplam puan vermemektedir. Yüksek puan alınan alt boyut okulda o yönde bir kültürün baskın olduğunu göstermektedir (Çayırdağ, 2006).

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Analizde cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve internet kullanım sıklığı dummy değişkeni olarak adlandırılan yeni yapay bir değişkene dönüştürülerek analize dahil edilmiştir. Erkekler =1, kızlar=0; ilk sosyo ekonomik düzeydeki dummy değişkeninde alt=1, diğerleri=0; ikinci sosyo ekonomik düzeydeki dummy değişkeninde diğerleri=1; alt=0; bir haftada 7 saat ve üzeri internet kullanma sıklığı=1, 7 saat ve altı internet kullanma sıklığı=0 olarak gösterilmiştir.

Bulgular

Cinsiyet, internet kullanım sıklığı, sosyo-ekonomik düzey ve okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan başarı, katı kurallara bağlılık, gelişimin siber zorbalık üzerindeki etkisini incelemek amacıyla kurulan regresyon analizinin sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Siber Zorbalığı Yordayan Değişkenlere İlişkin Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	**β**	**t**	**p**
1. Adım			
İnternet kullanım sıklığı	.225	4.61	000
2. Adım			
İnternet kullanım sıklığı	.212	4.38	000
Katı kurallara bağlılık	.158	3.26	.001
3. Adım			
İnternet kullanım sıklığı	.195	3.98	.000
Katı kurallara bağlılık	.144	2.95	.003
Cinsiyet	.102	2.07	.039

1. Adım için R^2=.04, 2. Adım için R^2=.07, 3. Adım için R^2=.08 (p<.001).

Siber zorbalığı yordayan değişkenlere ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre 1. Adım'da düzenli internet kullanımının siber zorbalığın % 4'ünü açıkladığı, 2. adımda okul kültürü ölçeğinin katı kurallara bağlılık alt boyutunun siber zorbalığın açıklanmasına % 3'lük bir etkisinin olduğu, 3. adımda ise cinsiyetin siber zorbalığın açıklanmasına % 1'lik bir katkı sağladığı görülmüştür. Üçüncü adımda siber zorbalığı açıklayan en güçlü değişkenin internet kullanım sıklığı olduğu belirlenmiştir (β= .195, t=3.98).

Sosyo-ekonomik düzey ve okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan başarı ve gelişimin yapılan regresyon analizinde siber zorbalık üzerindeki bir yordayıcı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet, internet kullanım sıklığı, sosyo-ekonomik düzey ve okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan başarı, katı kurallara bağlılık, gelişimin siber mağduriyet üzerindeki etkisini incelemek amacıyla kurulan regresyon analizinin sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Siber Mağduriyeti Yordayan Değişkenlere İlişkin Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	β	t	p
1. Adım			
Katı kurallara bağlılık	.232	4.75	.000

1. Adım için R^2=.05.

Siber mağduriyeti yordayan değişkenlere ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre yalnızca internet kullanım sıklığının siber mağduriyeti yordadığı

görülmüştür (β=.23, t=4.75, p=.000). Cinsiyet, internet kullanım sıklığı, sosyo-ekonomik düzey ve okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan başarı ve gelişimin yapılan regresyon analizinde siber mağduriyet üzerinde bir yordayıcı etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Tartışma

Araştırma sonucunda, haftalık internet kullanım sıklığı yüksek olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yaptıkları saptanmıştır. Birçok araştırmacı (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Li, 2007; Yaman ve Peker, 2012; Ybarra ve Mitchell 2004; Peker ve Eroğlu, 2010) bilişim ve iletişim teknolojilerinin kullanım sıklığı ile siber zorbalığın ilişkili olduğunu bulmuştur. Çetin, Peker ve Eroğlu'nun (2010) kız öğrencilerde internet bağımlılığının artmasının ve yaşam doyumunun düşmesinin siber zorba olma olasılığını arttırdığı, yine Eroğlu'nun (2011) riskli internet davranışların siber zorbalıkla ilişkili davranışları arttırdığını belirlediği araştırma sonuçları bu bulguyu desteklemektedir.

Haftalık internet kullanım sıklığının siber mağduriyeti yordamadığı araştırma sonucunda görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular, siber zorbalık ile okul kültürünün alt boyutu olan katı kurallara bağlılık arasında pozitif düzeyde ilişki olduğunu göstermektedir. Çayırdağ'a göre (2006) okul kültürünün öğrenci davranışına etkisinden söz etmek mümkündür. Baskıcı, okul idaresinin tek söz sahibi olduğu, öğrencilerin farklı ve yenilikçi fikirlerine saygı gösterilmeyen okullarda öğrenciler de bu kültürü benimseyecek ve kendilerinden daha güçsüz olanlar üzerinde baskı kurmaya, onlara her istediklerini yaptırmaya yönelebileceklerdir. Nitekim Bayar'ın (2010) bireyin kendisini okula bağlı hissetmesinin ve okul iklimini olumlu olarak algılamasının siber zorbalığa karışmasını önlediğini bulması da araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan (2010) da öğrencilerin, akademik gelişmeye ve öğrenmeye önem verilen okul kültüründe, üyelerin birbirine saygı duyduğunu, adil ve tutarlı bir disiplin politikasının izlendiğini, aile desteği ve katılımının önemsendiği bir kültürde de öğrencilerin kendilerini okula bağlı hissettiklerini ifade etmektedir.

Araştırma sonucunda kız ve erkek öğrenciler arasında siber zorbalık açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla siber zorbalık yaptığı tespit edilmiştir. Bu bulgu di-

ğer araştırmalarla (Li, 2006; Vandebosh ve Cleemput, 2006; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Arıcak ve diğerleri, 2008; Slonja ve Smith, 2008; Dilmaç, 2009; Erdur-Baker, 2010; Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010) tutarlıdır. Erkeklerin daha fazla siber zorbalık yapması cinsiyetin şiddete yönelik tutumla ilişkisi dikkate alınarak incelenebilir. Nitekim Pişkin (2006), erkeklerin şiddete yönelik tutumlarının kız öğrencilerden daha olumlu olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca toplumumuzda kızların internet kullanımının erkeklerden daha çok denetlenmesi ve erkeklerin daha çok internet kafe gibi aile denetiminin olmadığı ortamlarda internete girmeleri de bunun bir nedeni olarak düşünülebilir.

Araştırmada cinsiyetin siber mağduriyeti yordamadığı görülmektedir. Bu durum, her iki cinsiyetin de siber mağduriyete maruz kalma neticesinde benzer şekilde zarar görmelerinden kaynaklanmış olabilir.

Sosyoekonomik düzeyi farklı olan öğrencilerin siber zorbalık yapma ve siber mağdur olma açısından farklılaşmadığı görülmektedir**.** Syts (2004), Erdur-Baker ve Kavşut (2007) ve Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2008) da benzer biçimde siber zorbalığın sosyoekonomik düzey açısından farklılaşmadığını bulmuştur. Siber zorbalığın sosyoekonomik düzey açısından farklılaşması bilişim ve iletişim teknolojilerinin toplumun artık geneline yaygınlaşmış olmasıyla açıklanabilir. Son yıllarda toplumun her kesiminden insanın bilişim ve iletişim teknolojilerine rahatlıkla ulaşabilir duruma gelmesi sosyoekonomik düzeyin siber zorbalıkta yordayıcı bir faktör olmamasına neden olabilir.

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Siber zorbalığın önlenmesi konusunda hem okul personeline hem de ailelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklardan biri, çocukları rahatsız etmeden etkin bir şekilde denetlemek olmalıdır. Çocukların bilişim ve iletişim teknolojilerini sağlıklı kullanma konusunda farkındalıkları ve etik anlayış düzeyleri artırılmalıdır.

Siber zorbalığın önlenmesi için yapılan çalışmaların olumlu okul kültürü oluşturmaya da odaklanması uygun olacaktır. Öğrenci katılımının sağlandığı, adil ve tutarlı bir disiplin anlayışının egemen olduğu bir okul kültürünün oluşturulması siber zorbalığa ket vurabilir. Bu nedenle pozitif okul kültürü oluşturmaya yönelik siber zorbalığı önleyici programların geliştirilmesi için okul yöneticilerinin, ailelerin, okul psikolojik danışmanının, öğretmenlerin ve öğrencilerin işbirliği yapması önerilebilir.

Diğer yandan birçok araştırma (Patchin ve Hinduja, 2006; Bauman, 2007) gençlerin siber ortamda yaşadıkları zorbalıkları okul ortamında devam ettirdiklerini göstermektedir. Bu noktada ilköğretim öğrencileri arasında yaşanan siber zorbalık olaylarının okul ortamına taşınarak, öğrencilerin bu durumu geleneksel zorbalıkla da bütünleştirmemeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Kaynakça

Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yilmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents, *CyberPsychology & Behavior, 11*(3), 253-261

Balcı, A. (2006). *Sosyal bilimlerde araştırma,* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Bauman, S. (2007). Cyberbullying: A virtual menace, *National Coalition Against Bullying National Conference*, 2-4 Kasım, Melbourne.

Bayar, Y. (2010). *Okul sosyal iklimi ile geleneksel ve sanal zorbalık arasındaki ilişkiler: Genellenmiş akran algısının aracılığı,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Beran, T., & Li, Q. (2007). The relationship between cyber-bullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing, 1*(2), 15-33.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire, *Journal of Personality and Social Psychology,* 63, 452-459.

Can, S. (2002). *Validity and reliability of the scale called aggression questionnaire in turkish population. unpublished expert dissertation,* GATA Haydarpaşa Training Hospital, İstanbul.

Çayırdağ, N. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul kültürünü algılayışları ile zorbalık eğilimleri ve zorbalıkla baş etme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, V. (2000). *Okul kültürü ve yönetimi,* Ankara: Pegem Yayınları.

Çetin, B., Peker, A. & Eroğlu, Y. (2010). Kız öğrencilerde siber zorba ve kurban olmanın yordayıcıları olarak internet bağımlılığı ve yaşam doyumu. *1.Uluslararası Kadın ve Sağlık Kongresi*'nde sunulmuş sözlü bildiri. Sakarya.

Çetin, B., Yaman, E. & Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability, *Computer&Education,* 57, 2261-2271.

Dilmaç, B. (2009). Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9*(3), 1-35.

Erdur-Baker, Ö. & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık, *Eurasian Journal of Educational Research,* 27, 31-42.

Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyber bullying and its correlation to traditional bullying, gender, and frequent and risky usage of *ınternet* mediated communication tools, *New Media and Society,* 12, 109-126.

Eroğlu, Y. (2011). *Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/ mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Heckman, P. E. (1993). *Culturel leadership. School leadership: handbook for excellence.* Edited by Smith, C. H. & Piele, P.K. USA: University of Oregon.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Lacey, B. (2007). *Social agression: a study of internet harassment*. Unpublished doctoral dissertation. Long Island University.

Li, Q. (2007). Cyberbullying in schools; A research of gender differences, *School Psychology International*, *27*(2), 157-170.

Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools: a research of gender differences. *School Psychology International, 27*(2),157-170.

Munro, K. (2002). Conflict in cyberspace: How to resolve conflict online. *The Psychology of Cyberspace,* http://users.rider.edu/~suler/psycyber/conflict.html, Erişim:10.01.2011.

Özdemir*, S*., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E., & Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224.

Patchin, W. J. & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyber bullying, *Youth Violence and Juvenile Justice*, *4*(2), 148-169.

Peker, A. & Eroğlu, Y. (2010). Erkek öğrencilerde siber zorba ve kurban olmanın yordayıcısı olarak internet bağımlılığı. Sünbül, A.M. & Şahin, İ. (Eds.) *4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu* Kitabı (862-867). Selçuk Üniversitesi.

Pişkin, M. (2006). Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler, *Öğretmen Dünyası,* 317, 13-15.

Slonja, R. & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying?, *Scandinavian Journal of Psychology,* 49, 147-154.

Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M. & Tippett, N. (2006). *An ınvestigation ınto cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying*, Unit for School and Family Studies, Goldsmiths College, University of London.

Strom, P. & Strom, R. (2005). When teens turn cyberbullies, *The Education Digest, 71*(4), 35-41.

Stys, Y. (2004). Beyond the schoolyard: Examining electronic bullying among Canadian youth. Master's Thesis. Carleton University, Ottawa, Ontario.

Şahin, M., Sarı, S.V., Özer, Ö. & Er, S.H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 21, 257-270.

Topcu, Ç., Erdur-Baker, Ö. & Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of cyber bullying experiences among Turkish students from different school types, *Cyber Psychology and Behavior,* 11, 643-648.

Vandebosch, H. & Van Cleemput, K. (2006). *Cyberbullying among youngsters in Flanders*. http://www.oecdsbv. net/Templates/Article.aspx?id=379, Erişim: 11.04.2011.

Varjas, K., Henrich, C. C., & Meyers, J. (2009). Urban middle school students' perceptions of bullying, cyberbullying, and school safety journal, *Journal of School Violence, 8*(2), 159-176.

Willard, N. (2004*). I can't see you- you can't see me: How the use of information and communication technologies can impact responsible behavior.* Retrieved July 8, 2007 from http://www.csriu.org/cyberbully/docs/disinhibition.pdf

Willard, N. (2005). *Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats,* www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf, Erişim: 04.02.2011.

Yaman, E., Eroğlu, Y. & Peker, A. (2011). *Başa çıkma stratejileriyle okul zorbalığı ve siber zorbalık.* İstanbul**:** Kaknüs Yayınları.

Yaman, E. & Peker, A. (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(3), 819 -833.

Ybarra, M. & Mitchell, K.J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 1308-1316.

Ybarra, M., Diener-West, M. & Leaf, P.J. (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health,* 41, 42-50.

Journal of Values Education
Vol. 11, No. 26, 323-337, December 2013
© Center for Values Education

Two Important Variables that Predict Values of Secondary School Students: Relationship Between Cyber-Bullying Tendencies and School Culture

Erkan YAMAN*

Danyal KARAKÜLAH**

Bülent DİLMAÇ***

Introduction

Research results show that adolescents have been used intensively mobile phones, computers, internet, cell phones that include information and communication technologies (Patchin & Hinduja, 2006; Slonja & Smith, 2008; Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Topçu, Erdur-Baker & Çapa-Aydın, 2008).

Yaman, Eroğlu and Peker (2011) said that adolescents have established friendship and maintained this relationship by using information and communication technologies.

Cyber bulling term used by Belsey for the first time in 2000s. Cyber bullying can be defined as social aggression which has been taken place by using

* Assoc. Prof. Dr., Sakarya University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences
E-mail: eyaman@sakarya.edu.tr
Address for correspondence: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Hendek / Sakarya
** Teacher, Mustafa Asım Primary School / Sakarya
*** Assoc. Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Ahmet Kelesoglu Faculty of Education,
E-mail: bulentdilmac@gmail.com

electronic communication tools (Lacey, 2007; Munro, 2002; Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett, 2006; Willard, 2005).

Some researchers (Li, 2007; Syts, 2004) have been argued that cyber bullying is an extension of traditional bullying, on the other hand some researchers (Bauman, 2007; Strom ve Strom, 2005) have been suggested that cyber bullying is a different kind of structure than traditional bullying.

Research results have revealed that cyber victims' notes have decreased dramatically (Beran & Li, 2007) and cyber victims have not perceived school as a safe place (Varjas, Henrich & Meyers, 2009).

The most powerful findings about the effects of cyber bullying on school life have been served in research that conducted by Ybarra, Diener-West and Leaf (2007).

School culture is that beliefs has been shared by principals, teachers and students and also beliefs have been guided their activities (Heckman, 1993; Çelik, 2000; Çayırdağ, 2006).

Data Collection Tools

Research data collected by using Cyber Victim and Bullying Scale (SVBS) which was developed by Çetin, Yaman and Peker (2011) and School Culture Perception Scale (SCPS) which was developed by Çayırdağ (2006).

Discussion

According to research results, students whose weekly internet usage are high have been showed more cyber bullying attitudes than others. Many researchers (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Li, 2007; Yaman & Peker, 2012; Ybarra & Mitchell, 2004; Peker & Eroğlu, 2010) found correlation between usage frequency of information and communication technologies and cyber bullying. Other researches supported this research's results; such as according to Çetin, Peker and Eroğlu's (2010) research increses female students' internet dependency and decreases these students' life satisfaction have been increased possibility cyber bullying experience and also according to Eroğlu's (2011) research risky internet attitudes have been increased cyber bullying attitudes.

According to research findings, we can say that weekly internet usage frequency have not predict cyber victimization.

Findings have obtained from research showed that there has been a positive relationship between cyber bullying and loyalty to strict rules sub-scale -subscale of school culture scale-. Indeed, researchers (Bayar, 2010; Çayırdağ, 2006; Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip & Erkan, 2010) mentioned that effects of school culture on students' behaviours.

According to research results there has been a significant difference between female and male students cyber bullying attitudes. Male students have been done cyber bullying more than female students. This finding is consistent with other researches (Li, 2006; Vandebosh & Cleemput, 2006; Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Arıcak et all., 2008; Slonja & Smith, 2008; Dilmaç, 2009; Erdur-Baker, 2010; Şahin, Sarı, Özer & Er, 2010, Pişkin, 2006).

On the other hand, research results have showed that gender is not a prediction factor for cyber victimization. This situation might have originated from both sexes have been living similar negative outcomes as a result of exposure to cyber bullying.

Students whose socio-economic status are different have not been significantly different according to doing cyber bullying and exposure cyber victimization.

The following recommendations have been developed according to general research findings.

School stuffs and students' parents have crucial responsibilities to prevent cyber bullying in fact. One of the responsibilities of school stuffs and students' parents should be supervising children effectively without bothering them. Students' awareness about using information and communication technologies in a healthy way and students consciousness level of ethics should be increased.

Efforts on preventing cyber bullying should be focus on building positive school culture also. Creating a school climate that domination of students' participation and practicing an fair and consistent discipline approach could be inhibited cyber bullying. All in all, we could recommend that cooperation between school principals, students' families, psychological counselors of schools, teachers and students to develop cyber bullying prevention programs for creating positive school culture.

Keywords- Values, Cyber bullying, School culture, Student